

CONCÒRDIA FETA L'ANY 1687 ENTRE LA UNIVERSITAT DE BERGA I ELS BARONS DE GIRONELLA

Josep Busquets

Els termes de Cercs i Peguera formaren part durant segles de la Baronia de Pinós, però en constituir-se la Baronia de Gironella a començament del segle XVI foren integrats en aquest nou senyoriu. Per això, les bregues que hi havia entre els Pinós de Bagà i la universitat de Berga a causa, entre altres coses, de la fusta que els berguedans s'enduïen dels boscos d'aquests termes, continuaren i en algunes èpoques augmentaren amb els Pinós de Gironella i els seus hereus, els Agulló i Pinós. Les coses empitjoraren en la segona meitat del segle XVII, tal com explica Jacint Vilardaga:

«Por este timepo (1659) andaba el Consejo de la villa sumamente atareado con el ruidoso pleito que sostenia con la familia de Agulló, señora de la villa de Gironella y de otros lugares, entre ellos Merolla, por diferencias en los limites de esta última finca con la de la Garriga i Vilosiu, de propiedad de la universidad de Berga. Tanto empeño puso una y otra parte en este litigio, que llegó a tomar muchas veces el caracter de una lucha a mano armada y, mientras los bergadanes por su parte causaban el daño que podian a las propiedades de Agulló, esta por la suya, hacia lo propio y aun se excedia descargando su ira y encono en cuantos vecinos de la villa caian en su poder. Por esto los bergadanes no se atrevian a pasar solos por las cercanias de la villa de Gironella y los que tenian necesidad de hacerlo, se concertaban y esperaban unos a otros, hasta formar una regular partida, armada convenientemente, que fuese capaz de resistir los ataques que de seguro les habia de dirigir su encarnizado enemigo...» (1).

Tenim diferents documents d'aquella època que confirmen aquesta tibantor. L'any 1668 hi havia una causa al Reial Consell contra algunes persones de Berga que «A son de rebato» anaren als llocs de Blancafort, Estanyclar i altres veïns i van cremar una casa que es deia La Frexa, van tallar arbres i aterraren unes forques que hi havia fet cons-

truir la baronessa Maria d'Agulló i Pinós. Deien que ho havia fet perquè, pocs dies abans, uns homes de Gironella i els seus voltants, per ordre del baró Josep d'Agulló, van destruir unes carboneres que alguns berguedans havien construït en aquells boscos i termes (2).

Per un altre document sabem que el 26 de maig de 1677 Josep Santsalvador, batlle de Gironella, amb altres vilatans va capturar a la Ribera de l'Estany a Josep Vadrina, manyà de Berga, i a quatre mossos seus que havien tallat 130 arbres entre pins i faigs per

fer carboneres. Foren detinguts i tancats a la presó del castell de Gironella (3).

Com es veu la situació era molt tensa i, per tal de posar-hi remei, el comú de Berga nomenà síndic o representant seu l'advocat Maurici Rou i Gallart per tal que negociés amb la família Agulló i Pinós una solució definitiva a aquest conflicte i el resultat fou la CONCÒRDIA signada a Barcelona el dia 29 de gener de 1687, (4) davant el notari Ramon Vilana Perlas, les condicions més significatives de la qual detallo a continuació.

Fageda

L'Estany en una fotografia de l'any 1989

FOTO: M. ESCOBET / ARXIU ÀMBIT.

CONCESSIONS

1. La família Agulló i Pinós donaven i perdonaven tot el que ells o els seus poguessin reclamar a la universitat o persones de Berga per l'ús de llenya i fusta i pels danys i penes que les Reials Sentències els imposessin.

2. Donaven lliure facultat a la universitat i particulars de Berga perquè poguessin fer llenys i carbó i treure fusta i branques als paratges compresos a les bagues de Vilosiu, Noucomes i Segalés. Per tal de deixar aquest punt fonamental ben clar, van marcar tot el perímetre d'aquest territori amb fites de pedra gravades amb una creu o indicant llocs prou coneguts de tothom en aquell temps, molt dels quals encara reconeixen els experts en toponímia del Berguedà. Diuen: la бага de Vilosiu comença a la font de la Restanyada, continua cap al Carot del Llop i la Collada Alta...; en la divisió dels dos

camins hi ha una pedra amb un senyal de tres branques, un va al Portell del Mig i l'altre, al coll de l'Oreller; una altra terma és vora la font del Faig gros... continua pel camí que va a la Plana Rodona... hi ha una altra terma en el Roc Llarg... i segueix dret a la Creu del coll de l'Oreller. El restant de la бага de Vilosiu afronta amb els termes de Sant Vicenç d'Espinalbet i Sant Pere de Madrona. Els límits de les bagues de Segalés i Noucomes comencen al capdamunt de la solana de l'Estany i tiren enllà per la carena de la serra aigua vessant fins a la Creu de Noucomes i continuen baixant fins el coll de les Bassetes i un camí que va als Graus de Peguera; aquest camí separa els emprius de Cercs de la бага de Noucomes.

També podien treure fusta de la Fageda de l'Estany, segons les fites posades, una de les quals és al Roc Negre, i altres a la Font dels Sàligs i la Font de les Tremoledes; con-

tinua cap al Roc de l'Eura, segueix cap a la Roca Roja, vora la solana de les Tremoledes i puja fins el cap de la serra, fins a un Pullagó. Queda així resumida una llarga i ferregosa explicació dels termes on podien fustejar la gent de Berga.

Però, per controlar una mica els que anaven a buscar llenya a aquelles bagues, s'havia de passar per uns determinats camins que també s'especifiquen:

a. El camí que anava del Pla del Pujolet a la Collada Baixa i passava vora el castell de Blancafort, on es partia en dos: un que anava a Vall-llòbrega, passant pel lloc anomenat l'Home Mort, i l'altre que, passant per les Marradetes de Santamaria, anava dret al Collet de les Bassetes, fins entrar a la бага de Noucomes.

b. El camí que passava per la Collada Alta, dret al Portell del Mig i tirava cap a les fonts de les Tremoledes, també dites les Tres Fonts, i pujava cap a la Roca Roja de la Solana de les Tremoledes.

c. El camí que pujava pel Portell del Mig anava a sortir a la Creu de Noucomes.

d. El camí que passava per sota la casa de l'Estany, tant venint del Portell de Dalt com d'Espinalbet, i anava de dret a la Creu de Noucomes.

e. El camí que passava pel capdavant de la casa de l'Estany i sota el pou del glaç i, solana enllà, també arribava a Noucomes.

f. El camí que també passava per sota la casa de l'Estany, pujava per la feixa del Cirerer amunt i, per l'Aigua Salada, arribava a la pleta del Tor.

g. Un altre camí que, travessant l'Aigua Salada, pujava clot amunt cap a la font del Tonadó i sortia al capdamunt del clot de Segalés. I acaben aquest capítol dient: «... y no per altra part, per estar així convingut entre dites parts... per cuant se desitja la conservació de dits boschs per major benefici de la facultat se concedeix a la dita vila de Berga y sos naturals...».

3. La família Agulló Pinós renunciava al dret d'establir cultius dintre els límits de les bagues de Vilosiu, Noucomes i Segalés i de donar facultat a altres persones que no fossin els habitants de Berga per poder fer carbó en aquells indrets si no era pel consum de la família dels barons i els seus successors.

Com que la Fageda i la Solana de l'Estany i el terreny comprès entre els camins que van de la font de la Restanyada al Carot del Llop i d'aquí a Vilaformiu quedava fora de les bagues i era apte per cultivar i fer rompudes, els barons se'l reservaven per aquest fi i, en aquell lloc, no s'hi podria fer carboneres ni carbó, però sí treure'n brossa, llenya i fusta,

mentre no es malmetessin els sembrats i les rompudes.

4. Com que els Agulló Pinós acostumaven a arrendar cada any els pasturatges de les seves muntanyes, també fan constar, que el bestiar que serveixi per anar a buscar llenya, en el temps que s'hagi de menester per carregar-lo, podrà pasturar sense caure en cap pena ni ser penyorat, si no es cometien abusos.

5. Els barons d'Agulló i Pinós per «... galanteria y bona voluntat y... per causa de la present concordia... veuen be en que els fusters naturals y singulars habitants... de dita vila y batllia de Berga pugan fer fusta y teya en tota la бага de Confós». Fins aquí les concessions fetes per la família d'Agulló.

CONTRAPARTIDES

En contrapartida, Maurici Rou, en nom de la universitat de Berga i com a síndic de la mateixa, prometia pagar tretze mil lliures de moneda barcelonesa als senyors Agulló i Pinós, en la forma següent: sis-centes dobles d'or, que equivalen a tres mil tres-centes lliures, el dia que se signés aquesta concòrdia. Tres mil lliures més en complir-se els tres anys de la firma del document. Aquests diners havien de servir per pagar diferents deutes de la família Agulló i aquí l'escrit s'allargava explicant amb detall quins són els acreedors, les quantitats que han de cobrar i per quina raó (hi surten els Raurell de Sant Maurici, els Riera de Gaià, els Vila i Pou de Sagàs). Mil dobles més, que representen cinc mil cinc-centes lliures, es pagarien a partir del cinquè any i a raó de mil cent lliures cada any. I les mil dues-centes restants s'havien de distribuir (sense especificar dates) de la forma següent: Cent cinquanta lliures a l'obra parroquial de Sta. Eulàlia de Berga; cent lliures a l'ermita de Sta. Maria de Queralt, de la parròquia de Sant Pere de Madrona; i altres cinquanta lliures al convent de Sant Francesc de Berga. Quedaven nou-centes lliures que s'havien de pagar a Francesc Sangeli, pagès de Gironella, per la recuperació d'una casa dins la vila de Gironella i les propietats de Figueroles i Torracs, que aquest havia comprat, a carta de gràcia, als barons Agulló i Pinós.

El senyor Rou i Gallart també es comprometia a pagar els salaris del notari i procurador i totes les costes que es produïssin per portar a terme aquests pagaments i posava com a garantia hipotecària tot el que es recol·lectava cada any a la taverna de Berga i totes les rendes

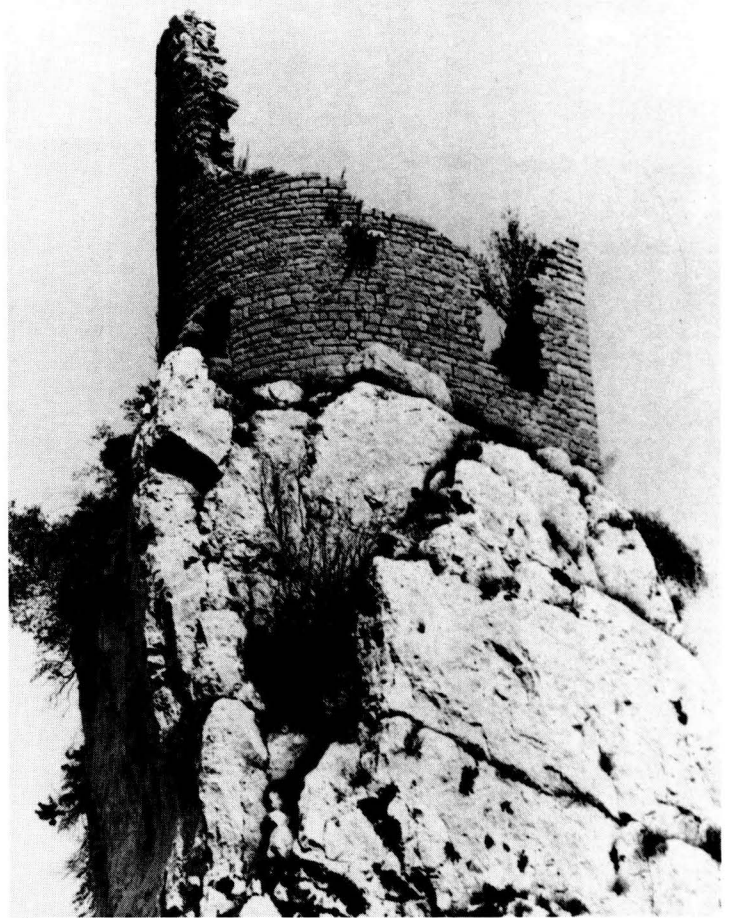
que produïa la baronia de Guardiola.

En les clàusules finals acorden que, en cas de litigi, la vila de Berga renuncia al seu propi fur i se sotmet als tribunals de les vegueries de Barcelona i Manresa.

Convenen que, cada cinc anys, sis persones, tres en nom de Berga i tres representants a la família Agulló i Pinós, aniran a revisar les fites que s'havien plantat i que marcaven el terme de les bagues de Vilosiu, Fageda, Noucomes, Sagalés i l'Estany i les adobarien o substituirien si en trobaven alguna de trencada o desapareguda.

Es pactà també que, per una major seguretat, la concòrdia que signarien el Dr. Rou i Giral, en representació i com a s'indic de la vila Berga i els senyors Maria i Josep d'Agulló i Pinós, mare i fill, dins el termini de divuit dies, la farien aprovar, ratificar i confirmar també, per la universitat i singulars de Berga, els seus principals per una part, i per Francesca d'Agulló i Sagarriga i Francesc d'Agulló i Pinós, esposa i fill de Josep d'Agulló i Pinós, per l'altra part.

Finalment, fan constar que els concordants renuncien a tots els plets i causes que, en aquell moment, estaven introduïts a la Reial Audiència, imposant-

El Castell de Blancafort

FOTO: LUIGI / ARXIU ÀMBIT.

se mútuament «silencio y callamiento perpetuo con obligacion de bienes».

Semblava que la solució del conflicte quedava prou ben lligada per no haver-ne de parlar més, però no fou pas així i ens consta que encara a començament d'aquest segle (1901-02) Lluís de Vilallonga, un dels hereus, dels marquesos de Gironella, interposava nova demanda a l'ajuntament de Berga pels aprofitaments abusius de Noucomes, Segalés i Vilosiu, ja que es permetia als veïns d'Espinalbet que en poguessin treure fusta, pagant dues-centes cinquanta pessetes anuals, quan aquests no entraven pas en el tracte signat (5) ⚡

NOTES

1. «Història de Berga», pàg. 275.
2. Arxiu Històric de la ciutat de Berga.
3. A.C.A. Diversos. Can Falguera, núm. 446. Patrimoni Sentmenat / Gironella.
4. Registre Propietat Berga, Tomo I, pp. 39-48.
5. Arxiu Històric de la ciutat de Berga.

Josep Busquets i Castella
Arxiver de Gironella